

Metode dokazivanja krivičnog djela trgovina ljudima

Suzana Todorović¹, Zoran Janković²

¹Mr, viši stručni saradnik, Ministarstvo trgovine i turizma, Vlada RS, Banja Luka, Bosna i Hercegovina, suzana.todorovic@mtt.vladars.net

²Mr, zamjenik komandira CJB Banja Luka, MUP RS, Banja Luka, Bosna i Hercegovina, jankoviczoka@hotmail.com

Apstrakt: Trgovina ljudima je jedna od najvećih i najprofitabilnijih globalnih kriminalnih aktivnosti, zajedno sa trgovinom narkoticima, oružjem i pranjem novca. Bijeda, siromaštvo, nizak nivo obrazovanja plodno su tlo za izvršavanjem ovih krivičnih djela. Moderni trgovci robljem svoje žrtve prisiljavaju na prostituciju, na rad, na prošenje i vrlo često im nasilno vade i organe za transplantaciju koji na crnom tržištu imaju visoku cijenu. Sam naziv trgovina ljudima dosta je opširan jer obuhvata trgovinu ženama, djecom, kao i trgovinu ljudskih organa, ali u širem smislu obuhvata i muškarce, koji takođe mogu biti učesnici migracije, ali isto tako i objekta krijumčarenja tj. prebacivanja lica preko granice uz njihov pristanak ali za odgovarajuću naknadu. Međutim, ne treba miješati trgovinu ljudima sa krijumčarenjem. Krijumčar će omogućiti nezakonit ulazak lica u zemlju uz nadoknada, ali će krijumčarena osoba nakon dolaska na željenu destinaciju biti slobodna, dok će žrtva trgovine ljudima biti pretvorena u roba. Tačan broj žrtava gotovo je nemoguće izbrojati. Najveći problem leži u činjenici što su žrtve rijetko kada spremne saradivati sa policijom ili sa organizacijama za borbu protiv trgovine ljudima. A bez njihovih izvjava i svjedočenja, nema ni istrage. Samim tim, nije ni čudo da kriminal ove vrste ne samo da se ne smanjuje, već osjetno raste. Svjesni tih problema policija i drugi subjekti bezbjednosti prinuđeni su da u svom radu postupaju sa relativno novim modelima kriminalističkih istraga, sa pojačanim akcentom na primjenu specijalističkih istražnih metoda. Prema tome, značajno je poznavanje fenomena trgovine ljudima, te tragova koji istu prate, kako bi istražne radnje mogle biti pretočene u materijalne dokaze.

Ključne riječi: trgovina ljudima, predmeti, tragovi, dokazi.

Datum prijema rada: 15. jun 2015.

Datum odobrenja rada: 19. jun 2015.

UVOD

Trgovina ljudima je protivpravni akt kojim se narušavaju međunarodni propisi i unutrašnjim zakonodavstvom predviđeni poredak te, značajno doprinosi ugrožavanju vitalnih vrijednosti društva. Trgovina ljudima predstavlja jednu od najvećih i najprofitabilnijih globalnih kriminalnih aktivnosti, a koji se u današnje vrijeme opisuje kao ropstvo 21.veka, odnosno moderno ropstvo. Posljednjih godina zahtjeva sve veću pažnju i angažovanje naučne i stručne javnosti, kao i nadležnih organa. Pitanje trgovine ljudima je još odavno postavljeno kao međunarodni problem. Međunarodne institucije priznaju postojanje ovog fenomena i ističu, da je trgovina ljudima međunarodni problem i da predstavlja jedan od najunosnijih poslova organizovanog kriminaliteta. Brojne lokalne i međunarodne nevladine organizacije su takođe angažovane na suzbijanju ovog problema. Ipak, iako se mnogo priča i, čini se, mnogo radi, problem trgovine ljudima u svetu se ne smanjuje. Trgovina ljudima, kao oblik ekonomske i seksualne eksploatacije ljudi, predstavlja jedan od najgorih zločina našeg vremena.

Trgovci ljudima, koristeći se prevarom, nasiljem i eksploatacijom, tretiraju ljude kao robu, dok žrtve žive u uslovima prinude i straha.

Trgovina ljudima predstavlja jedan od najtežih oblika kršenja ljudskih prava. Žrtve nemaju slobodu kretanja ili slobodu izbora; tačnije, one nemaju kontrolu nad svojim životom. Ovaj fenomen je takođe poznat i pod nazivom „moderno ropstvo“, zato što se žrtve drže u uslovima sličnim ropstvu i tretiraju se kao svojina od strane ljudi koji su ih kupili. Trgovina ljudima je oblik organizovanog kriminala, ali i biznis koga pokreću ponuda i potražnja na tržištu. Roba koja se nudi su ljudi, uz pomoć kojih trgovci ostvaruju ogromne zarade koje se procjenjuju na oko 32 milijarde dolara godišnje. Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, odnosno njen Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i decom, u članu 3 definiše šta je to trgovina ljudima i daje osnov svim državama članicama Ujedinjenih nacija za borbu protiv nje. Šta je trgovina ljudima? Trgovina ljudskim bićima, označava vrbovanje,

prevoženje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica, putem pretnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlaštenja ili teškog položaja ili davanja i primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploatacije.

Eksploatacija obuhvata, eksploataciju prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualne eksploatacije, prinudni rad ili službu, ropstvo ili odnos sličan ropstvu, servitut ili uklanjanje organa. Mnogi ljudi veruju da živimo u svetu u kome ropstvo ne postoji i da je sa njim završeno između 1793. i 1888. godine, koliko je trajala borba za zabranu trgovine robljem iz Afrike u Ameriku. Međutim, to nije tačno. Dan danas mnogo ljudi živi u uslovima sličnim ropstvu, trpeći najstrašnije oblike eksploatacije. Ropstvo je u ljudskom društvu prisutno vekovima, znamo ga još iz starog Egipta i Rimskog carstva. Kasnije je dostiglo vrhunac u Africi, odakle su robovi odvođeni preko okeana, što predstavlja najveću poznatu prinudnu migraciju u svetu. Robovi su bili primoravani da rade na plantažama i rudnicima. Iako je ropstvo zvanično zabranjeno, a robovi oslobođeni tokom XIX veka, ono nije u potpunosti iskorijenjeno. Međunarodne organizacije su tokom XX veka usvojile više konvencija koje se tiču trgovine ljudima. Osim toga, jedan od najpoznatijih dokumenata, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948), u svom članu 4 zabranjuje ropstvo i trgovinu robljem: „Niko se ne smije držati u ropstvu ili potčinjenosti: ropstvo i trgovina robljem zabranjeni su u svim oblicima društva.¹ Ono što danas primećujemo jeste da se trgovina ljudima nije smanjila, čak šta više poprimila je i nove oblike (trgovina ljudskim organima, vršenje medicinskih eksperimenata, prisilna trudnoća itd.)

Teško je realno sagledati dimenzije ovog oblika organizovanog kriminala. Prema nekim procjenama, tokom 2001. godine, između 700.000 i 4. miliona žena i djece je kupovano, prodavano, držano protiv svoje volje u ropstvu, dok se prema nekim navodima CIA-e smatra da u svijetu ima oko 27 miliona ljudi koji se nalaze u nekom vidu ropstva. Trgovinom ljudima se samo u Evropi stiže protivpravni prihod od skoro 13 milijardi godišnje. Seksualnom eksploatacijom žrtava trgovine ljudima stiže se profit od oko 60 milijardi evra (Laclair, 2002;109). To je 400% više nego početkom devedesetih godina. Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje ljudi, posebno žena i djece, uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (Službeni list SRJ, br 6 od 27. juna 2001. godine; 30 - Međunarodni ugovori) definiše pojam trgovine ljudi. U skladu s tim, ovaj Protokol, trgovine ljudima znači vrbovanje, prevoz, transfer, skrivanje ili prihvatanje osoba, prijetnjom ili upotrebom sile ili drugim oblicima prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe vlasti ili položaja ili davanjem, primanjem mita ili drugih koristi za postizanje pristanak osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu ek-

splloatacije. Krivična djela trgovine ljudima obuhvata dvije vrste aktera - trgovaca i žrtve trgovine ljudima – Svako lice može biti žrtva, bez obzira na pol, etničku pripadnost ili vjersku pripadnost. Međutim, posebno su ugroženi žene i djeca.

TRGOVINA LJUDIMA RADI VRŠENJA PROSTITUCIJE NA PODRUČJU REPUBLIKE SRPSKE

Nestabilnost i loši bezbjednosni uslovi u poslednjoj deceniji XX veka izraženi su prije svega u političkoj, normativno-pravnoj, ekonomskoj, socijalnoj i moralnoj krizi društva. Posledice rata učinili su da Republika Srpska i Bosna i Hercegovina, zajedno sa zemljama u okruženju, postanu veoma značajan faktor globalne mreže ilegalnih migracije i trgovine ljudima. Međutim, nekadašnje zemlje tranzita danas su postale zemlje porijekla žrtava trgovine ljudima. Ratni sukobi na balkanu doveli su do nastanka novih država, te migracije stanovništva. Neusklađene evidencije građana doprinijele su teškoće u kontroli ličnih dokumenata, zbog čega je moguće da lica posjeduju dva pasoša i imaju državljanstva više država koje su ranije bile u sastavu Jugoslavije, čime je po automatizmu otežana kontrola istih. Zatim, veliki broj stranih vojnih i policijskih snaga, koje su nakon rata ostale u zemlji, samim tim povećale su prisustvo stranog elementa koji doprinosi masovnosti prostitucije.

Zadatak policije između ostalog obuhvata metode suzbijanja prostitucije zatvaranjem objekata, privođenjem vlasnika objekata koji nude usluge prostitutki, uzimanjem njihovih izjava, zatim uzimanjem izjava lica koja se bave prostitucijom i njihovim kažnjavanjem u skladu sa zakonom. Važan aspekt policijske obrade jeste da otkrije veze tj. osobe koje su omogućile ili organizovale prostituciju, zatim načine na koji organizatori prostitucije „peru novac“ ili ostvaruju zaradu podsticanjem tzv. sive ekonomije. Treba imati u vidu da sa cvjetanjem sive ekonomije, povećava se kapital kriminalnih organizacija, a sa povećanjem kapitala dolazi i sa povećanjem njihove moći, jer se svakako dio tog novca plasira u podmičivanje policijskih i državnih službenika, policara, čak i političkih stranaka putem kojih se kasnije utiče na „puteve pravde“

FENOMEN TRGOVINE LJUDIMA

Poznavanje fenomenologije trgovine ljudima nameće se kao imperativ njihovog rasvjetljavanja, procesuiranja i dokazivanja. U praksi, trgovina ljudima se manifestuje kroz nekoliko faza (Mijalković, 2005;158-242)

Regrutovanje žrtve je skup metoda i postupaka čijom se primjenom lice uvlači u mrežu trgovine ljudima. Postoji nekoliko metoda: otmica, prodaja lica od strane njegove porodice, zloupotreba nemoći lica da se samo stara o sebi, prijetnja, ucjena, zloupotreba teškog materijalnog stanja, lažna obećanja, obmane (najčešće putem dobro plaćenog posla ili braka u inostranstvu). U najvećem broju slučajeva žrtve su vjerovale osobi koja ih je vrbovala, u praksi to mogu biti prijatelji pa čak i članovi porodice.

¹ izvor: <http://www.astra.org.rs/sr/pdf/prirucnikSRP.pdf>, dana 12.06.2015. godine

Transportovanje žrtava, ili njihovo prevoženje do mjesta eksploatacije. Najčešće prevoženje može biti od strane kriminalne grupe koja organizuje trgovinu ljudima ili nerijetko u sopstvenoj režiji žrtve, gdje je ona u obavezi da dođe u određeno vrijeme na određeno mjesto u cilju ispunjenja navodne radne ili neke druge obaveze, unaprijed dogovorene. Jedina ozbiljna barijera u trgovini ljudima jeste državna granica, njeno prelaženje može da bude ilegalno ili legalno. O legalnom prelasku govorimo u slučaju kada žrtva dolazi na dogovoreno mjesto prelazeći granicu poštujući zakonske propise. A kada govorimo o ilegalnom prelasku, ono se realizuje na nekoliko načina (falsifikovanjem putnih isprava, skrivanjem lica u tajne prostorije vozila, ucjenom pripadnika službe bezbjednosti državnih granica, korupcijom i dr.).

Eksploatacija žrtava je najvažniji dio cjelokupnog procesa trgovine ljudima, a manifestuje se kao:

Seksualna eksploatacija (jedan je od najokrutnijih oblika ove vrste ilegalnih radnji. Godinama ovaj fenomen je ostao gotovo skriven zbog jednostavnog nedostatka svijesti, ali sada je došao u prvi plan socijalne savjesti zahvaljujući medijskim kampanjama i aktivnostima institucija, međunarodnih organizacija i nevladinog sektora. Može uključivati prostituciju, pornografiju i seks turizam)

Radna eksploatacija (Služenje u kućama, prosjačenje, rad na plantažama, u fabrikama, na gradilištima, Prisilni rad i dužnički rad među radnicima migrantima, prisilno služenje u domaćinstvu, prisilni rad djece, kao i druge oblike prinudnog rada.

Prinudni brak (Najveći broj takvih slučajeva je čest u najsiromašnijim zemljama. Siromašne porodice tradicionalno udaju mlade djevojke kako bi smanjile troškove za hranu, odjeću i obrazovanje. Stoga je smanjenje učestalosti dječjih brakova jedan od glavnih milenijskih ciljeva UN-a, a u svrhu smanjenja smrtnosti djece i majki pri porođaju)

Oduzimanje ljudskih organa i djelova tijela (Kategorije koje su ugrožene ovim oblikom trgovine ljudima jesu migranti, beskućnici, nepismene osobe i sl. Poznata je činjenica da trgovci ljudskim organima trguju i zloupotrebljavaju sve uzraste, a organi kojima se najčešće trguje jesu bubrezi, jetra, odnosno bilo koji organ koji se može ukloniti i dalje iskoristiti, tj. prodati, te tako postaju predmet ilegalne trgovine. Trgovina ljudskim organima je dio organizovanog kriminala koji uključuje niz prijestupnika: osoba (regruter) koji identifikira ranjive osobe; prevoznik; osoblje bolnice/klinike i drugih medicinskih centara; medicinske stručnjake; posrednike i kupce; te banke u kojoj su pohranjeni svi organi koji su uključeni u proces trgovine ljudskim organima.)

Prinuda u vršenju kriminalnih radnji (najčešće prosjačenje i krađa)

Prinudno učešće u oružanim sukobima (može značiti učestvovanje neposredno u borbi, izvođenje fizičkih radova, transport i dr.)

Pored toga imamo manje učestale oblike eksploatacije koji obuhvataju prinudnu trudnoću, vršenje medicinskih

eksperimenata, eksploataciju u sportu, snimanje brutalnih scena u filmovima i dr.

Žrtve su najčešće prinuđene na pomenute aktivnosti putem dužničkog ropstva, najčešće žrtvi je obećana sloboda nakon izvršenja „duga“ gazdi, ograničenje kretanja, stalan video nadzor, oduzimanje ličnih dokumenata, izgladnjivanje, upotreba narkotika, prebijanja i prijetnje članovima porodice žrtve. Često se koristi metod zastrašivanja navodnog otkrivanja čime se žrtva bavi, žrtvinoj porodici, ubistvo neposlušnih, stvaranjem nepovjerenja u policijske službenike i druge državne organe, dovodeći istih da žrtvu eksploatišu.²

Na kraju dolazi do bjekstva žrtve, eliminacije žrtve, nje-nog samoubistva ili prirodne smrti, smrti izazvane izgladnjivanjem ili predoziranjem narkoticima, hapšenjem ili otкупom žrtve od strane porodice.

VRŠENJE ISTRAŽNIH RADNJI U DOKAZIVANJU KRIVIČNOG DJELA TRGOVINE LJUDIMA

Usljed ekspanzije organizovanog kriminala jedan od težišnih problema predstavlja dolaženje do dokaza neophodnih za njegovo procesuiranje. Iako postoje indikatori koji ukazuju na postojanje kriminalnih aktivnosti na određenom području, direktna saznanja o mjestu i vremenu vršenja krivičnog djela uglavnom izostaju. Taj problem se najčešće dešava, u slučaju vršenja ovog krivičnog djela zbog izostanka prijave žrtve, kao i visoke organizovanosti i profesionalizma izvršioca. Prema tome, posljednjih godina sve se više zagovara novi pristup prikupljanja dokaza. Taj pristup autori nazivaju *proaktivn* (Marinković, 2006:18)

Proaktivne istrage najčešće kreću od reklame trgovca ljudima, a to su oglasi za posao, podsjetnice, glasine i dr. Kriminalističar mora da skupi obavještajna saznanja o lokaciji kriminalne grupe i lokacije na kojoj se djelo izvršava. Zatim se prate tragovi novca, jer ukoliko nije moguće dokazati krivično djelo trgovine ljudima, praćenjem tragova novca, finansijskih transakcija, investiranja, sticanjem i obrtom novca, mogu se otkriti druge nezakonite radnje koje se kasnije stavljaju na teret osumnjičenom licu. Protok novca može da ukaže na količinu sredstava koja proizilaze iz vršenja krivičnog djela ali i namjere trgovca ljudima. Dokazna vrijednost finansijskih analiza je dvostruka, jer na kraju vršioци krivičnih djela bivaju dovedeni u položaj, gdje im se oduzima cjelokupna imovina stečena na ilegalan način, a time se šalje poruka da se nezakonita djela ne isplate.³ U *reaktivnim* istražnim radnjama, kriminalistička obrada koristi metode tajnog nadzora, kontrolisanje isporuke, infiltraciju u kriminalnu sredinu, uviđaje, prerese, racije, privođenja, privremeno oduzimanje predmeta, saslušanje, praćenje i dr.

Međutim u krivičnom postupku, postoje specijalne istražne metode koje se mogu primijeniti, ako je trgovina

² “Kriminalistička metodika dokazivanja krivičnog djela trgovine ljudima., Doc dr darko Marinković, Doc dr Saša Mijalković, Časopis Bezbednost, 1/2010, str 41

³ U Republici Srbiji donijet je Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela (Sl. Glasnik RS, br 97/2008)

ljudima uključena u organizovani kriminal, iako nije, jer ovo djelo spada u kategoriju izuzetno teških krivičnih djela. Među istražne radnje, kao što je ranije navedeno spadaju brojne metode, neke od njih su:

Tajna opservacija (nadzor, prismotra), podrazumijeva konspirativno ili tajno nadgledanje, lica, objekata ili prostora. U okviru tajne opservacije možemo razlikovati optičku ili vizuelnu opservaciju, akustičnu ili zvučnu, optičko-akustična, opservacija elektronskim lociranjem i opservacija neverbalne komunikacije, koja podrazumijeva praćenje pošte, pošiljki i sl.

- Tajna video opservacija podrazumijeva prismostru kriminalnih grupa ili objekata, lokacija na kojima se pripadnici kriminalnih grupa okupljaju. To podrazumijeva i mjesta na kojima žrtve eksploatišu, zatim opservaciju i samih žrtava. Prema preporukama Interpola, važno je upamtiti pravilo, da ako se locira mjesto gdje se odvijaju prisilne radnje, tajnim nadzorom se može doći i do lokacije samog trgovca, a dalje, tako pribavljeni dokazi će inicirati drugih istražnih radnji u zemljama tranzita i porijekla.
- Tajna akustična opservacija, neverbalna komunikacija, obuhvata prismostru i snimanje razgovora, usmeno izgovorenih riječi, kao i raznih vrsta pošiljki, pisama, mejlova, SMS poruka i dr. Danas se pomoću ovih metoda obezbjeđuju visoko kvalitetni dokazi. Treba međutim uzeti u obzir i to da su danas prestupnici uglavnom svjesni svih metoda prisluškivanja te, pronalaze razne načine da se od istog zaštite.
- Metode infiltracije u kriminalnu sredinu, uglavnom podrazumijeva angažovanje lica ili pronalaženje došnika. Lica angažovana na ovim poslovima mogu biti taksisti, konobari, hotelijeri i sl. Mada, ulogu informatora mogu da imaju i potencijalni klijenti. Na ovako skupljene informacije nadovezuju se informacije prikupljenje opservacijom, racija ili pretres. Angažovanjem lica za ulogu trgovca ljudima takođe je popularan metod. Uloga klijenata je jedan od najčešćih metoda, gdje klijent dođe na lokaciju, izabere žrtvu i plati unaprijed ugovorenu sumu obilježnim novčanicama, nakon toga trgovac ljudima se može odmah uhapsiti i kod njega pronaći obilježene novčanice, a do tada pratiti i opservirati situaciju. Međutim, ovakve akcije podrazumijevaju dobro obučene i iskusne ljude. Svoj kontakt sa kriminalnog grupom, operativac unaprijed obrađuje dobro osmišljenom pričom. Najvažnije u svemu jeste da tokom uloge operativac ne dođe u situaciju da na bilo koji način učestvuje u kriminalnom djelu tj. da na bilo koji način vrši eksploataciju žrtve.

NAČINI KRIJUMČARENJA LJUDIMA U REPUBLICI SRPSKOJ

Najvažnije jeste podijeliti lokacije, na zemlje porijekla, zemlje slanja, zemlje tranzita i zemlje odredišta. Prema podacima koji su iznešeni u Nedeljnom telegrafu iz 2002.

godine kaže se da je za devet mjeseci u toj godini, u Srbiji nestalo 60 žena i djevojaka. Taj podatak nedvosmisleno pokazuje da su otmice postale jedan od načina dolaska do profita pretežno putem seksualne eksploatacije. Situacija u Republici Srpskoj odnosno Bosni i Hercegovini posljednjih godina veoma je uslovna za krijumčarenje ljudi, a posebno žena. Glavne grupe ilegalne migracije idu preko zemalja Istočne Evrope, Rumunije, Srbije, Crne Gore, Hrvatske, Mađarske, Slovenije ka zemljama Evrope. Preko Bosne i Hercegovine prelaze dvije kategorije migranata, prva gore navedeni istočno evropski blok i druga grupa obuhvata Bliski i Srednji istok. Međutim u posljednje vrijeme primjetni su migranti iz Dalekog Istoka, kao i zemalja Afrike.

Vodena granica najpodložnija za prelazak najčešće je rijeka Drina, između BiH i Srbije, rijeka Sava između BiH i Hrvatske i rijeka Una između BiH i Hrvatske. Primjetna postaje i ruta luka Bar preko Trebinja, do Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Najčešće zemlje porijekla su Rumunija, Moldavija, Albanija, Ukrajina ali i Srbija. U posljednje vrijeme Republika Srpska postaje zemlja regrutovanja sa porastom identifikovanih žrtava. Ono što treba istaći, jeste, da je ova pojava direktno vezana za ekonomsku situaciju u zemlji, visoku stopu nezaposlenosti, česta izloženost nasilju i slično.

DOKAZI O KRIVICI IZVRŠIOCA

Visok stepen organizacije, tajnost i oprez sa jedne strana i visok profit koji počinioči stiču bavljeći se ovim poslom, sa druge strane, omogućava im korišćenje sofisticirane i skupe opreme koja olakšava izvršenje krivičnog djela čine te, čini prikupljanje dokaza veoma kompleksno. Na kraju, i kada budu uhvaćeni i dovedeni pred lice pravde, počiniočima novac omogućava da unajme skupe advokate, koji će osporiti dokaze, ističući neregularnosti postupanja policije, tužilaštva i suda. Od dokaza skupljenih tokom istražnih radnji naročito su značajni: dokazi koji se odnose na regrutovanje žrtvi, transport, eksploataciju, zatim materijal koji dokazuje da je žrtva prinuđena, te na koji način, da li se radi o ucjeni, premlaćivanju, vezivanju, upotrebi sile ili narkotika. Međutim, različite vrste dokaza su važne kod specifičnih slučajeva. Uglavnom, na mnoge dokaze mogu i da ukazuju same žrtve, dokazi mogu biti na tijelu žrtve ili u njenom posjedu. Svi tragovi mogu imati dokazni značaj, bili oni na tijelu (biološkog porijekla), operativni značaj ili čak eliminišući značaj. Bez obzira kojom metodu se pristupa, treba imati u vidu pravne procedure koje moraju da se poštuju, zatim, uvažavanje etičkih i profesionalnih standarda. Kapitalnom greškom se smatra razvijanje teorija, prije nego što se obezbjeđe dokazi. Treba obezbijediti i potrebne vrste vještačenja, bilo to balističko, grafološko, sudsko, medicinsko, izjave aktera koji su učestvovali u izvršenju krivičnog djela, te obezbijediti anonimnost i tajnost postupka. Svi pomenuti dokazi moraju se skupljati uz pribavljenu odgovarajuću dokumentaciju, zatim uredno zavešti, provesti kroz protokol i fotografisati na način predviđen zakonom. Dokazi moraju biti uredno obilježeni, upakovani

tako da se slučajno ne oštete i kontaminiraju.

Kod trgovine ljudima, treba uzeti u obzir strah žrtve od odmazde kriminalne grupe koja ju je vrbovala, strah od okoline, od policijskih službenika (jer su možda neki od njih dolazili i eksploatisali žrtvu), od žrtve iskaz treba da uzima osoba istog pola, kao i da vrši pregled i skupljanje dokaza. Neophodno je da se žrtva dodatno ne traumatizira, da vas razumije, da iskažete poštovanje i ljubaznost kako bi se žrtva umirila i pristala na saradnju. Potrebno je da se žrtvi vrati povjerenje u pravni sistem i sistem bezbjednosti zemlje. Nakon završenog razgovora, žrtvama se pročita njihov iskaz, jer pravo žrtve je da na određena pitanja ne odgovara ukoliko ne može ili ne želi. Sve vrijeme vodi se računa o zaštiti identiteta žrtve, često se u dokumentima koriste i pseudonimi.

Problemom trgovine ljudima u RS i Bosni i Hercegovini, prvo su se pozabavile međunarodna zajednica i nevladine organizacije. Vlasti u Bosni i Hercegovini spoznavši opasnost ovog problema aktivirale su se na sprečavanju trgovine ljudima tek 2000. godine. Trgovina ljudima je vrlo prisutan problem u našoj zemlji. Seksualna eksploatacija kao najčešći oblik trgovine ljudima odvija se na najrazličitije načine, u privatnim kućama, i stanovima, žrtve se poručuju telefonom i daju na određeno vrijeme iz tog razloga teže je dokazati ovaj lanac.

ZAKLJUČAK

Trgovina ljudima može se slobodno nazvati problemom čitavog čovječanstva. Na tako složen problem, treba primijeniti složene procese rješavanja. Radi se o dugo-

trajnom problemu koji zahtjeva odbranu na četiri fronta. Prvenstveno treba obezbijediti pravni okvir, kojim će se trgovina ljudima prepoznati kao krivično djelo i pružiti adekvatan odgovor za prevenciju istog. Drugo, treba obezbijediti međunarodnu policijsku saradnju i primijeniti različite istražne radnje kako bi se obezbijedili dokazi u procesu ovog djela. Treće, treba obezbijediti efikasan sudski sistem u koji će žrtve trgovine ljudima imati povjerenja, a to se postiže brzinom provođenja i izricanja kazni. Na kraju, važno je vršiti edukaciju građana, kako bi se prepoznali izvršioци i kao takvi lišeni slobode. Ovim krivičnim djelom stiče se enormna materijalna korist, koja zakonskim okvirima mora da se oduzme.

LITERATURA

- Časopis Nauka, Bezbednost Policija br. 2-3/04, Policijska akademija, Beograd.
- L, O. (2008). *Combating Forced Labour: A Handbook for Employers&Business*, Geneva: International Labour Office.
- Marinković, D. (2004). *Tajna opservacija u sprečavanju i suzbijanju krivičnih dela*. Suzbijanje kriminaliteta, Kragujevac: Zbornik radova.
- Mijalković, Marinković. (2010). Časopis Bezbednost br.1/2010. "Kriminalistička metodika dokazivanja krivičnog dela trgovine ljudima" str. 41.
- Mijalković, S. (2005). Časopis Bezbednost, Tema: "Vidovi i oblici trgovine ljudima", Beograd.
- Mijalković, S. Trgovina ljudima kao oblik organizovanog kriminala.

Methology For Proving Criminal Acts Of Trafficing In Human Being

Suzana Todorović¹, Zoran Janković²

¹M.A., Senior Expert Associate, Ministry of Trade and Tourism, Government of Republic of Srpska, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina, suzana.todorovic@mtt.vladars.net

²M.A., deputy commander of the Banja Luka Police, Ministry of interior of RS, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina, jankoviczoka@hotmail.com

Abstract: This paper analyses the exploitation of trafficking victims, as a central element of the crime of trafficking. Although, sexual exploitation is the most popular form, the exploitation of victims can occur in the form of labor exploitation, forced participation in armed conflict, forced execution of criminal acts, taking of human organs and body parts, forced marriage, illegal adoption. At the same time, this paper shows that traditional police methodology are not enough anymore, so we have to use special investigation measures to prevent this criminal act. Also, we have to consider position of the victims and the support of the international community and national legislation.

Keywords: human trafficking, the exploitation of victims, methodology.